

GIẢI PHÁP THEO DÕI THI HÀNH PHÁP LUẬT TRONG HỆ THỐNG KHO BẠC NHÀ NƯỚC

LÊ HÙNG SON*

Cùng với việc xây dựng, hoàn thiện hệ thống pháp luật, công tác theo dõi thi hành pháp luật ngày càng được chú trọng và được xác định là một trong những khâu then chốt trong quá trình thực hiện yêu cầu quản lý xã hội bằng pháp luật. Theo đó, việc theo dõi thi hành pháp luật trong hệ thống Kho bạc Nhà nước - cơ quan công quyền thực hiện chức năng, nhiệm vụ kiểm soát thu chi ngân sách nhà nước cần được quan tâm toàn diện hơn nữa, góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả của việc thu thập, xử lý thông tin của hoạt động đánh giá tình hình thi hành pháp luật trong lĩnh vực tài chính.

Từ khóa: Thi hành pháp luật; Kho bạc Nhà nước; giải pháp; kiểm soát thu chi; ngân sách nhà nước.

Along with the development and improvement of the legal system, monitoring law enforcement has increasingly been prioritized and recognized as one of the key components of managing society by law. Accordingly, the monitoring of law enforcement in the State Treasury system - a public agency that performs the functions and tasks of controlling state budget revenues and expenditures - requires more comprehensive attention. This focus contributes to improving the quality and effectiveness of information collection and processing in evaluating the situation of legal implementation in the financial sector.

Keywords: Law enforcement; State Treasury; solutions; revenues and expenditures control; State budget.

NGÀY NHẬN: 17/6/2024

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 19/8/2024

NGÀY DUYỆT: 18/9/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.344.2024.958>

1. Đặt vấn đề

Xây dựng pháp luật, tổ chức thi hành và theo dõi thi hành pháp luật luôn là yêu cầu khách quan của bất cứ một thiết chế nhà nước nào, nhất là quốc gia đang trong quá trình xây dựng và hoàn thiện nhà nước pháp quyền như ở Việt Nam. Khoản 1 Điều 99 Hiến pháp năm 2013 quy định trách nhiệm của bộ trưởng, thủ trưởng cơ quan ngang bộ trong việc “tổ chức thi hành và theo dõi việc

thi hành pháp luật liên quan đến ngành, lĩnh vực trong phạm vi toàn quốc”. Như vậy, theo dõi thi hành pháp luật là một trong những hoạt động quan trọng trong công tác kiểm soát quyền lực nhà nước, bảo đảm việc tuân thủ pháp luật của các cơ quan, tổ chức và cá nhân.

Theo dõi thi hành pháp luật là hoạt động

* PGS.TS, Kho bạc Nhà nước Việt Nam

quan sát, thu thập dữ liệu, thông tin về việc thi hành pháp luật của các cơ quan, tổ chức, cá nhân theo các chỉ số xác định, như: những ai thực hiện, thực hiện như thế nào... để có được những thông tin cần thiết, những căn cứ cụ thể về tình hình thi hành pháp luật, xu hướng phát triển, những thành tựu đã đạt được theo mục tiêu chung, từ đó có những giải pháp, biện pháp can thiệp cần thiết, kịp thời hoặc để đánh giá đúng, chính xác về tình hình thi hành pháp luật.

Với tinh thần chủ động, bám sát yêu cầu nhiệm vụ, chương trình công tác, định hướng của Bộ Tài chính, Kho bạc Nhà nước đã tổ chức triển khai các cuộc thanh tra chuyên ngành cũng như công tác kiểm tra nội bộ theo hướng chặt chẽ, thận trọng, thực hiện theo dõi thi hành pháp luật và tạo được sự đồng thuận của các đơn vị được thanh tra, kiểm tra, giám sát.

2. Tình hình theo dõi thi hành pháp luật trong hệ thống Kho bạc Nhà nước

a. Tình hình triển khai thực hiện

Nhận thức vai trò, tầm quan trọng của công tác theo dõi thi hành pháp luật, ngày 06/9/2013, Bộ trưởng Bộ Tài chính đã ban hành Quyết định số 2247/QĐ-BTC về việc ban hành Quy chế theo dõi, đánh giá thi hành pháp luật, tạo khuôn khổ pháp lý cho việc thực hiện quy trình đánh giá thi hành pháp luật về tài chính, trong đó Kho bạc Nhà nước có trách nhiệm tổ chức triển khai và thực hiện trong toàn hệ thống; hướng dẫn, kiểm tra, đôn đốc các đơn vị thuộc và trực thuộc thực hiện theo dõi, đánh giá tình hình thi hành văn bản thuộc lĩnh vực quản lý nhà nước được giao theo quy định tại Nghị định số 59/2012/NĐ-CP ngày 23/7/2012 của Chính phủ về theo dõi tình hình thi hành pháp luật; xây dựng chế độ thông tin, báo cáo về theo dõi thi hành pháp luật trong lĩnh vực Kho bạc Nhà nước.

Trong năm 2023, Kho bạc Nhà nước đã tổ chức các đoàn kiểm tra, khảo sát tình hình thi hành Nghị định số 11/2020/NĐ-CP ngày 20/01/2020 của Chính phủ quy định về thủ tục hành chính thuộc lĩnh vực Kho bạc Nhà nước (sau đây viết tắt là Nghị định số 11/2020/NĐ-CP) tại 5 Kho bạc Nhà nước địa phương có tính điển hình (Kho bạc Nhà nước An Giang; Kho bạc Nhà nước Ninh Bình; Kho bạc Nhà nước Điện Biên; Kho bạc Nhà nước Cần Thơ; Kho bạc Nhà nước Đắk Nông). Các kết luận kiểm tra được ban hành đúng theo quy định và bao gồm các nội dung cơ bản: nhận xét, đánh giá về những kết quả đạt được; tồn tại, hạn chế và nguyên nhân của tồn tại, hạn chế trong thi hành pháp luật; kiến nghị thực hiện các biện pháp nâng cao hiệu quả thi hành pháp luật và hoàn thiện hệ thống pháp luật; kiến nghị việc xem xét, xử lý trách nhiệm đối với sai phạm (nếu có) của cơ quan, đơn vị, người có thẩm quyền thi hành pháp luật.

Qua kết quả kiểm tra cho thấy, trong quá trình thực hiện thủ tục hành chính về kiểm soát chi qua Kho bạc Nhà nước còn chưa thống nhất về cách hiểu trong việc xác định trách nhiệm của cơ quan kho bạc nhà nước và các đơn vị sử dụng ngân sách nhà nước đối với một số nội dung, như: về quy trình, hình thức và kết quả lựa chọn nhà thầu; về tính chính xác của đơn giá, khối lượng và giá trị đề nghị thanh toán; về việc thực hiện quy trình thanh toán trước, kiểm soát sau... Hệ thống Kho bạc Nhà nước thực hiện đúng Quy chế tiếp nhận, xử lý và trả lời phản ánh, kiến nghị của người dân, đơn vị về quy định hành chính trong hệ thống Kho bạc Nhà nước được ban hành kèm theo Quyết định số 4243/QĐ-KBNN ngày 07/8/2020 của Tổng Giám đốc Kho bạc Nhà nước.

Trong 6 tháng đầu năm 2024, thực hiện Quyết định số 157/QĐ-BTC ngày 23/01/2024 của Bộ trưởng Bộ Tài chính ban hành Kế hoạch theo dõi thi hành pháp luật năm 2024,

Kho bạc Nhà nước đánh giá thực trạng thi hành pháp luật, kiến nghị thực hiện các giải pháp nâng cao hiệu quả thi hành pháp luật và hoàn thiện hệ thống pháp luật. Qua đó, đã hướng dẫn đối với các cơ quan, đơn vị liên quan thực hiện tự kiểm tra và báo cáo kết quả tự kiểm tra trong việc thực hiện Thông tư số 314/2016/TT-BTC ngày 28/11/2016 của Bộ trưởng Bộ Tài chính hướng dẫn một số điều tại Nghị định số 24/2016/NĐ-CP ngày 05/4/2016 của Chính phủ quy định chế độ quản lý ngân quỹ nhà nước, Thông tư số 18/2020/TT-BTC ngày 31/3/2020 của Bộ trưởng Bộ Tài chính hướng dẫn đăng ký và sử dụng tài khoản tại Kho bạc Nhà nước, Thông tư số 58/2019/TT-BTC ngày 30/8/2019 của Bộ trưởng Bộ Tài chính quy định về quản lý và sử dụng tài khoản của Kho bạc Nhà nước mở tại Ngân hàng Nhà nước Việt Nam và các ngân hàng thương mại, Thông tư số 23/2020/TT-BTC ngày 13/4/2020 của Bộ trưởng Bộ Tài chính quy định tạm ứng, vay ngân quỹ nhà nước của ngân sách nhà nước, Thông tư số 107/2020/TT-BTC ngày 21/12/2020 của Bộ trưởng Bộ Tài chính hướng dẫn giao dịch mua lại có kỳ hạn trái phiếu Chính phủ từ nguồn ngân quỹ nhà nước tạm thời nhàn rỗi của Kho bạc Nhà nước.

Kết quả kiểm tra, điều tra khảo sát đã phát hiện những bất cập của hệ thống pháp luật giúp cho Kho bạc Nhà nước đánh giá đầy đủ và toàn diện hơn về việc chấp hành, tuân thủ pháp luật, thông qua đó nắm bắt, phát hiện những tồn tại, bất cập, kẽ hở trong hoạt động điều hành, tổ chức thực hiện cũng như việc áp dụng pháp luật của Kho bạc Nhà nước ở địa phương. Từ đó, phân tích nguyên nhân để kịp thời có giải pháp hữu hiệu nhằm nâng cao hiệu quả, hiệu lực quản lý nhà nước và thi hành pháp luật.

b. Hạn chế và nguyên nhân

So với yêu cầu nhiệm vụ và thực tiễn triển khai thì công tác theo dõi thi hành pháp luật trong hệ thống Kho bạc Nhà nước vẫn còn

một số hạn chế và chưa đạt được kết quả đặt ra. Cụ thể:

Một là, chưa xây dựng được quy chế theo dõi, đánh giá thi hành pháp luật riêng đối với lĩnh vực Kho bạc Nhà nước, quy định rõ ràng về trách nhiệm, nhiệm vụ cụ thể của các đơn vị thuộc Kho bạc Nhà nước, các kho bạc nhà nước cấp tỉnh trực thuộc Kho bạc Nhà nước đối với công tác theo dõi thi hành pháp luật; việc xây dựng kế hoạch, triển khai thực hiện và báo cáo thực hiện theo dõi thi hành pháp luật chưa được thực hiện thường xuyên, bài bản theo quy định.

Hai là, tổ chức bộ máy, đội ngũ cán bộ tham gia vào công tác theo dõi còn thiếu; công chức phụ trách công tác pháp chế tại các kho bạc nhà nước ở địa phương chủ yếu là kiêm nhiệm và thường xuyên thay đổi, không ổn định.

Ba là, hình thức và phương pháp hoạt động theo dõi thi hành pháp luật còn hạn chế, phương thức điều tra, khảo sát chưa phong phú, chưa được thực hiện bài bản. Năm 2023, lần đầu tiên hoạt động điều tra, khảo sát được thực hiện bằng phương thức điều tra, khảo sát thông qua phiếu khảo sát.

Bốn là, công tác tổ chức tập huấn nghiệp vụ về theo dõi tình hình thi hành pháp luật chưa được triển khai thực hiện. Hiện nay, vẫn chưa tổ chức tập huấn cho công chức thực hiện điều tra, khảo sát về kỹ năng phỏng vấn, kỹ năng thu thập thông tin... Do đó, một số công chức thực hiện công tác điều tra, khảo sát giải thích chưa đầy đủ mục đích điều tra, khảo sát, nội dung yêu cầu để người trả lời phiếu lựa chọn phương án trả lời; một số công chức thiếu tinh thần trách nhiệm trong việc kiểm tra phiếu khảo sát, dẫn đến một số phiếu khảo sát chưa được trả lời đầy đủ.

Năm là, kinh phí hoạt động theo dõi thi hành pháp luật chưa được quan tâm, phân bổ chưa đều, còn gặp khó khăn về kinh phí trong việc triển khai công tác theo dõi thi hành pháp luật.

3. Giải pháp theo dõi thi hành pháp luật trong hệ thống Kho bạc Nhà nước

Kho bạc Nhà nước cần chủ động xây dựng, tổ chức, triển khai các biện pháp đưa pháp luật vào đời sống thông qua việc ban hành văn bản theo thẩm quyền, xây dựng các chương trình, kế hoạch thi hành pháp luật và theo dõi thi hành pháp luật nhằm giải quyết hiệu quả những vấn đề cấp bách, bảo đảm áp dụng hợp lý và hiệu quả các văn bản quy phạm pháp luật.

Thứ nhất, nâng cao vai trò, trách nhiệm của Kho bạc Nhà nước đối với hoạt động theo dõi thi hành pháp luật.

(1) Xây dựng Quy chế theo dõi thi hành pháp luật quy định trình tự, thủ tục cụ thể, chặt chẽ, bảo đảm tính khả thi trong thực tế đối với các hoạt động theo dõi thi hành pháp luật do Kho bạc Nhà nước thực hiện. Phân công nhiệm vụ rõ ràng, trách nhiệm tổ chức thực hiện đối với các đơn vị thuộc Kho bạc Nhà nước và các kho bạc nhà nước cấp tỉnh trực thuộc Kho bạc Nhà nước.

(2) Thường xuyên rà soát các văn bản thuộc lĩnh vực phải theo dõi, đánh giá đã thực hiện từ 1 năm trở lên, có vướng mắc cần nghiên cứu để sửa đổi, bổ sung hoàn thiện nhiệm vụ trọng tâm của đơn vị trong chương trình công tác năm của Bộ Tài chính để kịp thời tham mưu cho Bộ thực hiện theo dõi, đánh giá tình hình thi hành pháp luật. Đồng thời, chủ động xây dựng kế hoạch theo dõi thi hành pháp luật hằng năm trong lĩnh vực Kho bạc Nhà nước trên cơ sở bám sát kế hoạch chung của Bộ; xây dựng những nhiệm vụ trọng tâm và danh mục các văn bản theo dõi trọng tâm cần thực hiện và triển khai theo dõi, giám sát thi hành pháp luật theo quy định của pháp luật.

Thứ hai, nâng cao chất lượng hình thức và phương pháp hoạt động theo dõi thi hành pháp luật của hệ thống Kho bạc Nhà nước.

(1) Tăng cường công tác tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật theo dõi thi

hành pháp luật. Đối tượng chủ yếu được điều tra, khảo sát là các tổ chức, cá nhân có liên quan trực tiếp đến việc thi hành pháp luật trong lĩnh vực Kho bạc Nhà nước và các chuyên gia, nhà khoa học am hiểu về lĩnh vực này. Do đó, để thu thập thông tin, kết quả điều tra, khảo sát tình hình thi hành pháp luật đạt chất lượng cao, lấy được được những ý kiến của các chuyên gia, nhà khoa học cần tăng cường công tác tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật theo dõi thi hành pháp luật và nâng cao ý thức của đối tượng được điều tra, khảo sát.

(2) Căn cứ vào nội dung cần điều tra, khảo sát; đối tượng được điều tra, khảo sát và tình hình đơn vị để áp dụng các phương thức điều tra, khảo sát linh hoạt, phù hợp với tình hình thực tiễn (điều tra khảo sát có thể thông qua phiếu khảo sát, hội thảo, tọa đàm, phỏng vấn trực tiếp và các hình thức phù hợp khác).

Thứ ba, nâng cao vai trò, trách nhiệm của cán bộ, công chức đối với hoạt động theo dõi thi hành pháp luật.

(1) Phát triển đội ngũ lãnh đạo Kho bạc Nhà nước các cấp, đội ngũ công chức nghiên cứu, xây dựng cơ chế chính sách tại trung ương có chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu cải cách, hiện đại hóa của hệ thống Kho bạc Nhà nước trong điều kiện hội nhập kinh tế quốc tế và cách mạng công nghiệp 4.0. Cơ cấu đội ngũ công chức, viên chức, người lao động ở hệ thống Kho bạc Nhà nước tại từng cấp, từng đơn vị, phù hợp với việc kiện toàn tổ chức bộ máy, hiện đại hóa quy trình nghiệp vụ và đổi mới phương thức quản lý.

(2) Xây dựng và triển khai cơ chế đánh giá hiệu quả hoạt động (KPI) của từng đơn vị và từng công chức, viên chức, người lao động Kho bạc Nhà nước theo tiêu chuẩn chức danh và vị trí việc làm, tạo động lực và áp lực để từng đơn vị, từng công chức, viên chức, người lao động tận tụy, trách nhiệm, hoàn thành tốt nhất nhiệm vụ được giao.

Thứ tư, tăng cường tạo điều kiện bảo đảm hiệu quả theo dõi thi hành pháp luật.

Cải thiện môi trường làm việc và chủ động triển khai thực hiện các chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước tạo điều kiện và thúc đẩy tính chủ động, sáng tạo và khơi dậy tinh thần cống hiến trong thực thi công vụ của đội ngũ công chức, viên chức, người lao động; quan tâm bố trí nguồn kinh phí thực hiện; đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin, công nghệ số vào hoạt động theo dõi thi hành pháp luật, nhất là những thành tựu của cách mạng công nghiệp 4.0. Cơ quan, người có thẩm quyền và công dân, tổ chức kết nối, giao tiếp với nhau qua không gian mạng, qua khả năng giao tiếp, kết nối của những cỗ máy, thiết bị, phương tiện kỹ thuật.

4. Kết luận

Công tác theo dõi thi hành pháp luật có ý nghĩa thiết thực trong công cuộc xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật, bảo đảm việc thực thi pháp luật. Do đó, việc khắc phục, xử lý những hạn chế, vướng mắc được phát hiện trong thực tiễn theo dõi thi hành pháp luật trong hệ thống Kho bạc Nhà nước là cần thiết.

Với những giải pháp nêu trên sẽ giúp nâng cao hiệu quả hoạt động theo dõi thi hành pháp luật trong hệ thống Kho bạc Nhà nước, giải quyết những vướng mắc, khó khăn trong thi hành pháp luật, những vấn đề bức xúc trên thực tế nâng cao niềm tin của Nhân dân vào hệ thống pháp luật, góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả của việc thu thập, xử lý thông tin của hoạt động đánh giá tình hình thi hành pháp luật trong lĩnh vực tài chính

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ trưởng Bộ Tư pháp (2014). *Thông tư số 14/2014/TT-BTP ngày 15/5/2014 quy định chi tiết thi hành Nghị định số 59/2012/NĐ-CP của Chính phủ về theo dõi tình hình thi hành pháp luật.*

2. Bộ trưởng Bộ Tư pháp (2021). *Thông tư số 04/2021/TT-BTP ngày 21/6/2021 hướng dẫn thi hành Nghị định số 59/2012/NĐ-CP ngày 23/7/2012 của Chính phủ về theo dõi thi hành pháp luật và Nghị định số 33/2020/NĐ-CP ngày 05/3/2020 của Chính phủ sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 59/2012/NĐ-CP.*

3. Bộ trưởng Bộ Tài chính (2013). *Quyết định số 2247/QĐ-BTC ngày 06/9/2013 về việc ban hành Quy chế theo dõi, đánh giá thi hành pháp luật.*

4. Chính phủ (2011). *Nghị định số 55/2011/NĐ-CP ngày 04/7/2011 quy định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và tổ chức bộ máy của tổ chức pháp chế.*

5. Chính phủ (2012). *Nghị định số 59/2012/NĐ-CP ngày 23/7/2012 về theo dõi tình hình thi hành pháp luật.*

6. Chính phủ (2020). *Nghị định số 32/2020/NĐ-CP ngày 05/3/2020 sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 59/2012/NĐ-CP ngày 23/7/2012 về theo dõi tình hình thi hành pháp luật.*

7. Kho bạc Nhà nước (2022). *Báo cáo số 5849/BC-KBNN ngày 15/11/2022 báo cáo công tác pháp chế năm 2022 của hệ thống Kho bạc Nhà nước.*

8. Kho bạc Nhà nước (2023). *Báo cáo số 7297/BC-KBNN ngày 15/12/2023 báo cáo theo dõi thi hành và tổng hợp kết quả điều tra, khảo sát thực hiện Nghị định số 11/2020/NĐ-CP ngày 20/01/2020 của Chính phủ quy định về thủ tục hành chính thuộc lĩnh vực Kho bạc Nhà nước.*

9. Kho bạc Nhà nước (2023). *Báo cáo số 6519/BC-KBNN ngày 14/11/2023 báo cáo công tác pháp chế năm 2023 của hệ thống Kho bạc Nhà nước.* Hà Nội.

10. Hoàng Thế Liên (2018). *Cơ chế tổ chức thi hành pháp luật.* Đề tài khoa học cấp Bộ, Bộ Tư pháp, Hà Nội.

11. Lê Thành Long (chủ biên) (2011). *Một số vấn đề pháp lý và thực tiễn về theo dõi thi hành pháp luật.* H. NXB Tư pháp.

12. Lê Hùng Sơn (2024). *Giải pháp theo dõi tình hình thi hành pháp luật trong hệ thống Kho bạc Nhà nước.* Đề tài khoa học cấp ngành Kho bạc Nhà nước, Hà Nội.